

Tillsyn av egenkontrollplan, personalens anmälningsskyldighet och offentliggörande av väntetider inom kommunal äldreomsorg

Beslut

ÅMHM uppmärksamgör med stöd av landskapslag¹ om socialvårdens förvaltning och tillsyn på Åland 10 § Oasen boende- och vårdcenter/institutionsvård på skyldigheten att upprätta en egenkontrollplan innehållande rutiner för personalens anmälningsskyldighet i enlighet med 47 och 48 §§ i landskapslag² om socialvård.

Ärende som behandlas

ÅMHM initierade 17.09.2021 ett tillsynsärende, med stöd av 7 § i landskapslag om socialvårdens förvaltning och tillsyn med fokus på den kommunala äldreomsorgen och efterlevnaden av de lagstadgade kraven på egenkontroll och personalens anmälningsskyldighet utifrån 47 och 48 §§ i landskapslag om socialvård samt kraven om offentliggörandet av väntetider enligt 23 § i äldrelagen³.

Inbegärda utlåtanden och utredningar

ÅMHM har begärt Oasen boende- och vårdcenter (Oasen)/institutionsvård att ge sitt svar genom en webbaserad enkät som fanns tillgänglig på undersökningsplattformen Webropol under mätperioden 17.09.2021-04.10.2021. Oasen bedriver institutionsvård för äldre genom kommunförbundet Oasen boende- och vårdcenter k.f. Oasens förbundsdirektör har under ovanstående mätperiod till ÅMHM inkommit med sin redogörelse. I sin redogörelse uppger förbundsdirektören att institutionen inte har en färdigställd egenkontrollplan i enlighet med socialvårdslagens föreskrifter. Arbetet med Oasens egenkontrollplan påbörjades före utbrottet av pandemin Covid-19. Den belastning som pandemin innebar på verksamheten medförde att arbetet med egenkontrollplanen pausades för att återupptas i september 2021. Av förbundsdirektörens svar framkommer att personalen har informerats om anmälningsskyldigheten och att det finns rutiner för anmälningsskyldigheten. Förbundsdirektören uppger att skriftliga rutiner för personalens anmälningsskyldighet kommer att ingå i den kommande egenkontrollplanen. Förbundsdirektören uppger vidare att Oasen inte offentliggör

¹ Landskapslag (ÅFS 2020:13) om socialvårdens förvaltning och tillsyn på Åland

² Landskapslag (ÅFS 2020:12) om socialvård

³ Äldrelag (ÅFS 2020:9) för Åland

väntetider eftersom Oasen är ett kommunförbund som bedriver medlemskommunernas institutionsvård.

Juridiska utgångspunkter

Enligt landskapslag (ÅFS 2020:12) om socialvård 47 § ska en verksamhetsenhet inom socialvården eller annan aktör som ansvarar för den samlade verksamheten göra upp en plan för egenkontroll för att säkerställa socialvårdens kvalitet, säkerhet och ändamålsenlighet. Planen ska vara offentligt framlagd, förverkligandet av den ska följas upp regelbundet och verksamheten utvecklas utifrån den respons som regelbundet samlas in från klienterna och verksamhetens personal. Närmare bestämmelser om innehållet i samt utarbetandet och uppföljningen av planen för egenkontroll kan utfärdas genom landskapsförordning.

Enligt landskapslag (ÅFS 2020:12) om socialvård 48 § ska personer som ingår i socialvårdens personal eller arbetar med motsvarande uppgifter i ett uppdragsförhållande eller som självständiga yrkesutövare agera så att den socialservice som ges till klienten är av god kvalitet. En person som avses ovan i 1 mom. ska utan dröjsmål meddela den person som ansvarar för verksamheten om han eller hon vid skötsel av sina arbetsuppgifter lägger märke till eller får kännedom om ett missförhållande eller en uppenbar risk för ett missförhållande vid tillhandahållandet av socialvård för klienten. Den person som tar emot en anmälan ska anmäla ärendet till den ledande tjänsteinnehavaren inom kommunens socialvård. Anmälan ska göras trots sekretessbestämmelserna. Kommunen och en privat serviceproducent ska informera sin personal om anmälningsskyldigheten och omständigheterna i anslutning till tillämpningen av den. Anvisningar för förfaringsättet vid tillämpningen av anmälningsskyldigheten ska ingå i den plan för egenkontroll som avses i 47 §. Den person som gjort anmälan får inte bli föremål för negativa motåtgärder till följd av anmälan.

Enligt äldrelag (ÅFS 2020:9) 23 § ska kommunen på sin hemsida och i det informationsblad som distribueras till alla hushåll i kommunen offentliggöra uppgifter om uppskattad väntetid till kommunens socialservice. Uppgifterna ska uppdateras åtminstone en gång per halvår.

Enligt äldrelag (ÅFS 2020:9) 17 § får kommunerna tillgodose den äldres servicebehov med långvarig institutionsvård endast då det finns medicinskt motiverade skäl eller då klient- eller patientsäkerheten förutsätter det. Innan vård och omsorg ges som långvarig institutionsvård ska kommunen och Ålands hälso- och sjukvård på det sätt som avses i 14 § i äldrelagen utreda möjligheterna att tillgodose en äldre persons servicebehov med hjälp av öppenvårdstjänster inom social- och hälsovården. Den utredning som härmed avses ska också göras om en äldre person har fått dygnetruntvård på institution i tre månader och en utredning

inte har gjorts tidigare. Ett beslut att ge vård och omsorg som långvarig institutionsvård ska motiveras.

ÅMHM:s bedömning och motivering

ÅMHM konstaterar att Oasens institutionsvård saknar en egenkontrollplan utgående från socialvårdslagens bestämmelser. ÅMHM konstaterar att enligt socialvårdslag för Åland är planen för egenkontroll ett obligatoriskt lagkrav. Dessutom stadgas det i lagens övergångsbestämmelser att åtgärder får vidtas innan lagen träder i kraft. Utgående från denna motivering leder ärendet på denna punkt till ett uppmärksamgörande.

ÅMHM konstaterar att Oasens institutionsvård saknar rutiner i enlighet med socialvårdslagen för personalens anmälningsskyldighet. Rutiner för personalens anmälningsskyldighet ska enligt socialvårdslagen ingå i egenkontrollplanen som Oasen har under bearbetning i pågående utvecklingsarbete. Likaså på denna punkt som ovan gäller lagens övergångsbestämmelser. Utgående från denna motivering leder ärendet på denna punkt till ett uppmärksamgörande.

ÅMHM konstaterar vidare att Oasen i egenskap av kommunförbund inte direkt förpliktas av bestämmelsen i äldrelagen om att offentliggöra äldreomsorgens väntetider. Ett offentliggörande av väntetider till äldreomsorgstjänster ska göras av respektive medlemskommun. En klient beviljas vård och omsorg på institution enligt äldrelagens principer för långvarig vård och omsorg. Bedömningen av behovet förutsätter enligt landskapsregeringens tillämpningsguide för äldrelagen (s. 43) att en läkare ska utreda den äldres medicinska behov av långvarig institutionsvård. Bedömningen av behovet av långvarig institutionsvård förutsätter enligt tillämpningsguiden för äldreomsorgslagen (ibid), att en multiprofessionell bedömningsgrupp gör en gemensam beredning av den äldres behov av vård och omsorg. ÅMHM kan således utgående från bestämmelserna i äldrelagen samt med tillämpningsguidens motivering om dessa principer konstatera att vård och omsorg på institution ska motiveras av medicinska skäl eller då klient- och patientsäkerheten förutsätter det. Ärendet föranleder således inga åtgärder på denna punkt.

Besvär

I enlighet med 10 § i landskapslag om socialvårdens förvaltning och tillsyn kan inte ändring i detta beslut sökas genom besvär.

Beslutet justeras omedelbart.

För Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet

Susanne Perander
Myndighetschef
Beslutande

Maria Erikson
Social- och hälsovårdsinspektör
Föredragande

Bilaga: projektrapport Äldreomsorg 2021